

ROVDYR OG SAU I NORGE OG SVERIGE

Norge og Sverige praktiserer to helt forskjellige løsninger når det gjelder problematikken rovdyr som tar sauer. Det er også store forskjeller på rovdyrbestandene i Norge og Sverige. Allikevel har svenskene svært lite tap av husdyr til rovdyr. Kanskje norske myndigheter kan lære noe av svenskene?

For å sette det hele i perspektiv, la oss først se på de respektive landenes bestander av de store rovdyrene:

NORGE – tallene er fra 2012, om ikke annet er bemerket:

Bjørn: 151 stk (tallet er fra 2011).

Ulv: 28-32 ulver, 56-64 om man regner med grenseulvene.

Jerv: ca. 395 stk. (68 kull).

Gaupe: ca. 400 stk. (69 familiegrupper).

Kongeørn: Opptil 1452 par med ørn (tallene er fra 2008).

Kilde::

<http://www.rovdata.no/>

SVERIGE – tallene er fra 2012:

Bjørn: ca. 3200 stk.

Ulv: mellom 230-270 stk.

Jerv: 650 stk.

Gaupe: ca. 1250 stk.

Kongeørn: Ca. 500 par med ørn.

Kilder:

<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.487416/sa-mycket-har-vargbestandet-okat>

<http://www.eagle72.se/history.htm>

[http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/stod-oss/stoppa-](http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/stod-oss/stoppa-lodjursjakten?gclid=CLrYuK_khLYCFfCXcAodDAcAUg)

[lodjursjakten?gclid=CLrYuK_khLYCFfCXcAodDAcAUg](http://www.de5stora.com/omrovdjuren/bjorn/utbredning/)

<http://www.de5stora.com/omrovdjuren/bjorn/utbredning/>

<http://www.de5stora.com/omrovdjuren/jarv/utbredning/>

Som vi ser så har svenskene betydelig større bestander av de store rovdyrene i sin natur enn det vi har i Norge. Unntaket er kongeørn, der Norge har en god del mer enn Sverige. Vi kan spesielt legge merke til at svenskene har over 21 ganger så mye bjørn som det vi har. Og de har også mye mer ulv og gaupe enn det vi har i Norge. Når det gjelder jerv så er ikke forskjellen SÅ stor, men svenskene slår oss allikevel der også.

Til tross for et betydelig større antall av de store rovdyrene i Sverige, så er altså problemene med rovdyr og husdyr mye mindre.

Tallene for Sverige i 2011 viser kun 452 drepte husdyr som følge av rovdyrangrep. I Sverige har man ca. 300 000 sauer (år 2012), og dette tallet er økende, fra 150 000 på slutten av 80-tallet.

Kilde:

http://www.viltskadecenter.se/images/stories/Publikationer/viltskadestatistik_2011.pdf
<http://jordbruketisiffror.wordpress.com/2012/12/17/att-halla-landskapet-oppet-viktig-for-farforetagarna/>

Norske tall viser dog et betydelig større antall sau, og også betydelig antall større skader: Det er ca. 2,3 millioner sau i Norge, hvorav 2,1 millioner også går på utmarksbeite. Dette utgjør 10-12 000 årsverk i Norge. Allikevel er det slik at sauehold i Norge er en ”attåtnæring”, da 80% av saue-eierne får sin hovedinntekt fra ANDRE jobber.

Sauenæringen i Norge mottar 1600 millioner kroner i statlig støtte, men produserer kun verdier for 700 millioner kroner. Staten er dermed villig til å tape 900 millioner kroner hvert år for å opprettholde sauebrukene i Norge.

26572 sauer/lam ble erstattet i 2012. Da skal man være klar over at mesteparten av dette skjer på SKJØNN, ikke ved at dyrene er dokumentert tatt av rovdyr. Men basert på antagelser så erstattes allikevel såpass mange dyr. Jerv og gaupe får ansvaret for over halvparten av de tapte sauene, men ulv og bjørn kun står for henholdsvis 8,55% og 11,40% av det totale antallet erstattede sauer.

Kilde:

<http://dnweb13.dirnat.no/Rovbase30Innsyn/Contentpages/InnsynErstatningSauSokeresultat.aspx?Arbeidsomrade=InnsynErstatningSau>

I Sverige og Norge så bedrives det også to totalt forskjellige modeller mht. sau/erstatning/rovdyr. I Norge får man en erstatning i etterkant av at sauene er antatt tatt av rovdyr, mens svenskene driver i all hovedsak forebyggende arbeide gjennom aktiv inngjerding av sauene, vokterhunder osv.

Kilde:

http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=33&Itemid=47

I Norge har man de siste 100 årene drevet etter ”utmarksmodellen”, der sauene slippes til fjells eller skogs på utmarksbeite i sommerhalvåret. Dette har kun vært mulig fordi tidligere generasjoner gikk inn for å utrydde de store rovdyrene og rovfuglene i Norge. Når disse dyrene nå er tilbake igjen, og er helt nødvendige for å opprettholde en økologisk balanse, så skaper dette problemer for en drift som fortsatt driver på samme måte som for 100 år siden.

Vi kan vel trygt si det trengs en omlegging av sauedriften i Norge, slik at man får oppdatert seg fra å drive som man gjorde på 1930-tallet. Det er andre tider, og vi SKAL ha rovdyr i landet. Da må også sauedriften og måten man jobber på der, forandres og oppdateres. Vi ser en viss vilje til dette enkelte steder, men også stor uvilje, da mange bønder og deres organisasjoner forefekter nok en utskytning av de store rovdyrene i stedet for omlegging av driften, slik at de kan drive ”i fred” for rovdyrene.

Men skal virkelig en marginal yrkesgruppe (der 80% av brukerne faktisk har sin hovedinntekt UTENFOR gården), få bestemme hvordan norsk forvaltning av rovdyr skal være? Det virker ganske så urimelig i hvert fall. Jeg tror det er mye å lære fra svenskene i så måte. Premiere FOREBYGGING i stedet for å gi ut penger i etterkant. Å ”premiere” drept sau på det viset, fører bare til at viljen til å gjøre noe med drifta, ikke blir særlig stor. Fjerner man denne erstatningsordningen helt og i stedet gir tilskudd til de som bedriver forebyggende arbeid, da vil vi også se mye lavere tapstall.

Som et eksempel kan nevnes rovviltsikre gjerder, som vi nå har noen års erfaring med fra bl.a. Trysil og Grue. De siste par årene har det omtrent ikke vært tap til rovdyr i det hele tatt innenfor disse gjerdene. I 2012 var det ikke et eneste tap av sau til rovdyr innenfor gjerdene i Trysil og Grue. Allikevel vil ikke Fylkesmannen anbefale bygging av flere slik gjerder, grunnet høye investerings- og driftskostnader.

Kilde:

http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_oppland/1.8327266

I Sverige benytter man seg mye av inngjerding av sauene som et middel for å hindre problemer med sauer/rovdyr. De bøndene som IKKE har gjort god jobb med inngjerdingen, får heller ingen erstatning i etterkant. Man må med andre ord forebygge. De gangene det evt. blir tatt sau allikevel, og det kan dokumenteres at man har forebygget som best man kan, så vil man få erstattet tapet i etterkant.

Måter de verner sauene på i Sverige, inkluderer ”akutt-stengsel”, inngjerding med strømgjerder samt vokterhunder. Man praktiserer også ”skyddsjakt” på det man klassifiserer som ”problemstyr”, dvs. rovdyr som over tid har forsynt seg kraftig av husdyr, men grunnet betraktelig høyere bestander av rovdyr i Sverige har ikke dette de samme negative effektene som i Norge, her som bestandene av de store rovdyrene er minimale og veldig sårbare.

Kilde:

http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=115&Itemid=837

http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=107&Itemid=841

http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=68&Itemid=839

http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=88&Itemid=861

Den store forskjellen ser vi i at svenskene har TILPASSET seg en natur MED store rovdyr, og har igangsatt korrekte tiltak i så måte. De fokuserer på FOREBYGGING fremfor ”kuler og krutt” og erstatning av drepte husdyr i etterkant, en ordning som lett fører til misbruk og sterkt overdrevne tall. Det kan virke som om vi i Norge fortsatt tror vi bor i et rovdyrfritt land, der sauene kan sendes ubeskyttet til skogs. Å tro at dette skal fungere SAMTIDIG som man skal ta vare på de store rovdyrene, er en utopi, og noe MÅ gjøres for å fjerne denne konflikten.

Dessverre er Senterpartiet, bonde- og småbrukerlagene/organisasjonene mest opptatt av å skyte ned rovdyrene, i stedet for å legge om driften, siden ”kuler og krutt” – taktikken er vesentlig enklere og billigere enn omlegging av driften. Men som tidligere nevnt, en marginal næring som sauenæringen har INGEN rett til å kunne styre forvaltningen av rovdyrene. Naturen skal komme først, så får vi da innrette oss etter det. Vi har en plikt til å ta vare på disse dyrene og vi har en plikt til å opprettholde balansen i naturen. Uten tilstedeværelsen av livskraftige bestander av de store rovdyrene, så får vi en natur som er ute av balanse, der store planteetere og små rovdyr tar over landskapet helt, med de problemene og skadene det fører til på faunaen.

Det er også en kjensgjerning at rundt 100 000 sauer dør på utmarksbeite hvert år av ANDRE årsaker enn rovdyr. Her er det bl.a. flåtten som er den store synderen, og de store bestandene av hjortedyr sørger for en rask spredning av dette farlige, lille dyret. Sykdommer, ulykker osv., rammer også sauene i stor grad, og norsk, hvit sau er ikke spesielt godt egnet til å leve i naturen, da de verken har flokk- eller fluktinstinkter. Dette er det også forsket på. Se mer her:

Kilde:

<http://www.nrk.no/vitenskap-og-teknologi/1.3453948>

<http://www.nrk.no/nett-tv/indeks/107395/>

En mulighet er å legge om til andre saueraser, som har bedre instinkter og som klarer seg bedre i naturen, men dessverre ser det ut som de fleste bøndene ikke finner dette interessant, siden disse sauerasene er mindre, lettere og produserer dermed mindre mengder kjøtt og ull.

Slik norsk sauehold er per dags dato, så har vi i Norge i grunn malt oss inn i et hjørne og ser nå ingen vei ut. Det finnes liten/ingen vilje til å gjøre noe med selve driftsformen, og så lenge det ikke skjer noe der, så vil vi for alltid ha disse problemene med sau og rovdyr. Den norske stat MÅ trå til, og sette føringer for hvordan sauebruk skal drives, regler for utmarksbeite, de må fjerne erstatningsordningene og sette opp støtteordninger for forebyggende tiltak i stedet for, og forandre den troen som det ser ut som enkelte har, på at vi fortsatt lever i 1930, i et tilnærmet rovdyrfritt land.

Det gjør vi jo ikke! Rovdyr skal vi ha, og det må også den norske sauebonden innse, samtidig som staten må gå inn og gjøre de rette grepene for at sauedrift fortsatt kan drives i landet, men på en måte der man unngår konflikten med rovdyrene. Gjør man det, så fjerner man denne konflikten en gang for alle.

Skrevet av

Lars-Erik Lie

Leder Bygdefolk for Rovdyr

www.bfnorge.no